ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Кашкулоев Маҳмадназар Шариповичдар мавзӯи «Мониторинги эпизоотологию эпидемиологӣ ва чораҳои мубориза бар зидди брутселлёзи қӯтосҳо дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ветеринарӣ аз рӯйи ихтисоси 4.3.2 – Микробиологияи ветеринарӣ (вирусшиносӣ, эпизоотология, занбуруғшиносӣ бо заҳрзанбуруғшиносӣ ва масуниятшиносӣ) пешниҳод шудааст.

Брутселлёз яке аз бемориҳои муҳими сироятии зоонозӣ ба ҳисоб рафта, бо паҳншавии байни ҳайвонот ва одамон, таъсири назаррас ба саломатии аҳолӣ ва зарурати гузаронидани чораҳои ҳамоҳангшудаи пешгирӣ ва назорат тавсиф мешавад. Аз ин рӯ, омӯзиши вазъи брутселлёз дар ҳайвонот, ҳамчун яке аз манбаъҳои асосии сироят, барои арзёбии хатари эпидемиологӣ аҳаммияти махсус дорад.

Маҳз аз ҳамин нуқтаи назар, диссертатсияи Кашкулоев Маҳмадназар Шариповичаҳаммияти назариявӣ ва амалӣ дошта, масъалаи брутселлёзро на танҳо ҳамчун бемории ҳайвонот, балки ҳамчун мушкилоти муҳими эпидемиологӣ ва тиббию иҷтимоӣ баррасӣ менамояд.

Яке аз ҷиҳатҳои мусбати таҳқиқот таҳлили робитаи вазъи брутселлёз дар ҳайвонот бо ҳолатҳои беморӣ дар байни аҳолӣ мебошад. Муаллиф бо истифода аз маълумоти мониторинги байторию эпидемиологӣ зарурати таҳкими ҳамкории байни хадамоти байторӣ ва тандурустии аҳолиро асоснок менамояд. Чунин муносибат ба принсипҳои муосири «Ягона саломатӣ» (One Health) мутобиқ буда, барои пешгирии бемориҳои зоонозӣ аҳаммияти муҳим дорад.

Дар автореферат нишон дода шудааст, ки дар солҳои 2010–2024 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 12 070 ҳолати брутселлёз дар байни одамон ба қайд гирифта шуда, аз ин шумора 3175 ҳолат ба ВМКБ рост меояд. Ин нишондиҳандаҳо аҳаммияти эпидемиологии бемориро дар минтақа тасдиқ намуда, зарурати такмили назорати эпидемиологӣ, сари вақт ошкор намудани манбаъҳои сироят ва пешгирии интиқоли барангезандаро байни ҳайвонот ва одамон таъкид мекунанд.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ маълумоти мониторинги солҳои 2013–2022-ро дар бар гирифта, натиҷаҳои ташхиси 3127 сар қӯтосро таҳлил менамояд. Аз онҳо дар 340 сар ҷавоби мусбати серологӣ муайян карда шудааст. Аз нуқтаи назари эпидемиологӣ чунин маълумот барои муайян намудани гурӯҳҳои хавф, арзёбии сатҳи паҳншавии сироят дар байни ҳайвонот ва пешгӯии эҳтимолии хатари сироятёбии аҳолӣ мавқеъи намоён дорад.

Истифодаи маҷмӯи усулҳои ташхисӣ, аз ҷумла усулҳои серологӣ, бактериологӣ ва молекулавӣ, имконият додааст, ки мавҷудияти сироят бо дараҷаи нисбатан баланди эътимоднокӣ тасдиқ карда шавад. Аз маводи таҳқиқотӣ 41

изоляти брутселла ҷудо гардида, 12 изоляти интихобшуда мавриди омӯзиши минбаъда қарор гирифтаанд. Тасдиқи мансубияти 8 изолят ба *Brucella abortus* ва 4 изолят ба *Brucella melitensis* бо истифодаи усули *Bruce-ladder АЗП* аз ҷиҳати эпидемиологӣ низ муҳим мебошад, зеро муайян намудани намуди барангезанда барои арзёбии хусусиятҳои эпидемиологии сироят ва муайян намудани самтҳои эҳтимолии интиқоли он арзиши баланд дорад.

Ҷиҳати дигари муҳими кор омӯзиши масъалаи эмгузаронии қӯтосҳо бар зидди брутселлёз мебошад. Муаллиф самаранокии ваксинаҳои дар асоси штаммҳои *B. abortus S-19* ва 82 таҳияшударо муқоиса намуда, устувортар будани ҷавоби гуморалиро баъди истифодаи штамми S-19 нишон медиҳад. Аз мавқеи эпидемиологӣ, баланд бардоштани самаранокии эмгузаронии ҳайвонот яке аз самтҳои муҳими пешгирии ташаккули манбаъҳои сироят ва паст намудани хатари интиқоли беморӣ ба одамон мебошад.

Аҳаммияти амалии диссертатсияро инчунин тавсияҳои муаллиф оид ба такмили чораҳои ташхисӣ, эмгузаронӣ, карантин, безараргардонӣ ва назорати ҳаракати ҳайвонот муайян менамоянд. Татбиқи чунин чораҳо дар маҷмӯъ метавонад ба коҳиш додани хатари паҳншавии брутселлёз дар байни ҳайвонот ва, дар натиҷа, паст намудани хатари сироятёбии аҳолӣ мусоидат намояд.

Аз нуқтаи назари эпидемиологӣ, яке аз масъалаҳои муҳимми баррасишаванда зарурати таҳкими низоми ягонаи мубодилаи маълумот байни хадамоти байторӣ ва тандурустии аҳолӣ мебошад. Мониторинги ҳамзамони вазъи сироят дар байни ҳайвонот ва одамон имкон медиҳад, ки минтақаҳои хавфнок сари вақт муайян гардида, чораҳои пешгирии сироят дар байни аҳолӣ мақсадноктар амалӣ карда шаванд.

Ба сифати эрод метавон қайд намуд, ки дар автореферат ҷанбаҳои эпидемиологии алоқамандии ҳолатҳои брутселлёз дар байни одамон бо манбаъҳои эҳтимолии сироят дар ҳайвонот нисбатан мухтасар пешниҳод шудаанд. Ба таври муфассалтар нишон додани омилҳои хавфи сироятёбии аҳолӣ, роҳҳои эҳтимолии интиқоли барангезанда ва механизмҳои ҳамкории хадамоти байторию тиббӣ арзиши эпидемиологии таҳқиқотро боз ҳам баланд мебардошт. Аммо ин эрод ба арзиши умумии илмӣ ва амалии диссертатсия таъсири ҷиддӣ намерасонад.

Хулоса. Диссертатсияи Кашкулоев Маҳмадназар Шариповичи дорои аҳаммияти муҳими эпидемиологӣ буда, ба омӯзиши яке аз бемориҳои муҳими зоонозӣ – брутселлёз бахшида шудааст. Муаллиф бо истифода аз маълумоти мониторинги сироят дар байни ҳайвонот ва одамон, усулҳои муосири ташхисӣ ва таҳлили чораҳои пешгирӣ масъалаи мазкурро аз мавқеи байнисоҳавӣ баррасӣ намудааст. Натиҷаҳои бадастомада метавонанд дар такмили назорати эпидемиологии брутселлёз, муайян намудани гурӯҳҳо ва минтақаҳои хавф,

пешгирии сироятёбии аҳолӣ ва таҳкими ҳамкории хадамоти тиббию санитарӣ ва байторӣ истифода шаванд.

Автореферат ба талаботҳои амалкунандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, хусусан ба банди 3.7 ва 3.8-и Низомномаи ихтисоси 4.3.2 – микробиологияи ветеринарӣ, вирусшиносӣ, эпизоотология, замбурӯғшиносӣ бо заҳрзамбурӯғшиносӣ ва масъуниятшиносӣ пурра мутобиқ буда, ба талаботи бандҳои 31, 32, 34 ва 35 “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июли соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯй мебошад.

Бо дарназардошти мубрамияти мавзӯъ, сатҳи баланди иҷрои тадқиқот, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, инчунин асоснокии хулосаҳо, диссертатсияи Кашкулоев Маҳмадназар Шарипович сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ветеринарӣ мебошад.

Тақриздиханда:
Профессори кафедраи беморихои сироятии
МДТ “ДДТТ ба номи Абӯалӣ Ибни Сино”, д.и.т. **Э.Р.Раҳмонов**
14.09.2026

Имзои Раҳмонов Э.Р.-ро тасдиқ мекунам.
Мудири шуъбаи Раёсати рушди кадрии
МДТ “ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино”, н.и.т. **Б. И. Сафарзода**
14.09.2026

Суроға: ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино,
734003, ҶТ, ш.Душанбе, н.Сино, куч. Сино 29-31
Телефон:+992 446-600- 3977
Emaeil:info@tajmedim.tj